

ADRODDIAD I'R CABINET

Mehefin 12fed, 2018

Aelod Cabinet: Y Cynghorydd Gareth Thomas

Pwnc: Band B Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain

Swyddogion cyswllt: Garem Jackson, Pennaeth Addysg a Dafydd Gibbard, Uwch Reolwr Eiddo

Y penderfyniad a geisir

1. Cymeradwyo mewn egwyddor blaenoriaethau cychwynol ar gyfer Band B y Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain.
 2. Aros am ganlyniad y broses o sefydlu Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor cyn mabwysiadu rhaglen derfynol.
-

Barn yr aelod lleol

Ddim yn fater lleol

1.0 Gwedd gyntaf y Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain (Band A)

- 1.1 Sefydlwyd Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain Llywodraeth Cymru yn 2013 gyda'r nod o fuddsoddi (ar sail partneriaeth 50/50 gydag Awdurdodau Lleol) oddeutu £1.4bn mewn adeiladau addysg. Prif amcanion y rhaglen oedd:
 - Lleihau'r nifer o adeiladau mewn cyflwr gwael
 - Darparu'r nifer cywir o lefydd i ddisgyblion mewn ysgolion yn y lleoliadau cywir, gan leihau llefydd gweigion diangen
 - Lleihau costau rhedeg adeiladau er mwyn uchafu'r adnoddau sydd ar gael i addysgu disgyblion
 - Hyrwyddo cynaliadwyedd drwy leihau costau rhedeg, defnydd ynni ac allyriadau carbon
- 1.2 Ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18 daeth gwedd gyntaf (Band A) Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif Ar Hugain y Llywodraeth i ben. Llwyddodd Cyngor Gwynedd i ddenu £18M o

arian grant o Fand A gyda £18M pellach o adnoddau'r Cyngor yn cael ei ddynodi er mwyn creu rhaglen gyflawn o £36M.

1.3 Mae'r buddsoddiad yma wedi ein galluogi i gyflawni'r cynlluniau canlynol:

- Ysgol Arbennig newydd Hafon Lon ynghyd a chartref gofal ysbaid Hafod y Sêr, ym Mhenrhyndeudraeth
- Ysgol Gydol Oes yn y Bala gan gynnwys adeilad cynradd newydd, uwchraddio'r gofod uwchradd, llyfrgell newydd, gofod chwaraeon newydd a darpariaeth sinema/theatr.
- Uwchraddio ac ymestyn Ysgol O M Edwards, Llanuwchllyn
- Ysgol Gynradd newydd Glancegin ym Maesgeirchen, Bangor
- Ysgol Gynradd newydd Bro Llifton, Groeslon
- Uwchraddio ac ymestyn safleoedd Dolgellau, Rhydymain a Llanelltyd fel rhan o sefydlu Ysgol Gydol Oes Bro Idris

1.4 Mae Band A wedi caniatáu buddsoddiad yn ein hisadeiledd addysg ar raddfa nas gwelwyd yn y gorffennol. Mae'r cynlluniau hyn wedi ein galluogi i symud o 19 o ysgolion mewn gydag adeiladau oedd wedi eu hadnabod fel rhai mewn cyflwr derbyniol/gwael/gwael iawn, i 8 adeilad mewn cyflwr da. Mae Gwynedd wedi gallu cyflawni pob un o'r cynlluniau oedd wedi eu hadnabod yn ein Cynllun Strategol ar gyfer 2013/14 hyd at 2017/18. Cyn hyn, roedd y Cyngor eisoes wedi cael y blaen ar y Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain ac wedi cychwyn ein rhaglen fuddsoddi cyn hyn gydag Ysgolion newydd yr Hendre yng Nghaernarfon a Chraig y Deryn a Phenybryn ym Mro Dysynni. Golyga hyn fod cyfanswm y buddsoddiad mewn adeiladau addas ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain dros £52M hyd yma'r ddegawd hon.

1.5 Yn sgil hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod Gwynedd fel un o'r Awdurdodau mwyaf llwyddiannus yn cyflawni eu Rhaglen hyd yma ac rydym yn ymfalchïo eu bod yn cyfeirio atom fel enghraifft o ymarfer da yn y maes hwn. O ganlyniad i'r ymddiriedaeth yng ngallu'r Cyngor i gyflawni, mae'r Llywodraeth wedi cyfeirio dyraniad ychwanegol o £12M o arian gweddilliol Band A tuag at Wynedd er mwyn ein galluogi i adolygu'r ddarpariaeth addysg gynradd ym Mangor. Mae'r adolygiad hwnnw ar y gweill gyda chynigion am Ysgol newydd yn y Garnedd ac ymestyn ac uwchraddio Ysgol y Faenol.

1.6 Wrth i wedd gyntaf y rhaglen ddirwyn i ben, ac fel rhan o'n gwaith paratoi ar gyfer cyflawni'r wedd nesaf, cynhaliwyd adolygiad i sefydlu os oedd ein trefniadau rheoli rhaglen yn addas ar gyfer symud ymlaen i wedd nesaf y rhaglen uchelgeisiol hon. Mae rhai o'r prosiectau yn y maes yma yn rhai cymhleth iawn sy'n gorfod dilyn prosesau statudol caeth ac yn gofyn am gydweithio a chyfathrebu effeithiol gyda nifer o randdeiliaid.

- 1.7 Mae dau dîm gwahanol wedi bod yn ymwneud â'r cynlluniau unigol ym Mand A, y Tîm Moderneiddio yn yr Adran Addysg a'r Tîm Datblygu yn y Gwasanaeth Eiddo, Adran Amgylchedd.
- 1.8 Casgliad yr adolygiad oedd mai un tîm integredig sydd ei angen i reoli a chyflawni'r cynlluniau hyn gan fod yr holl dasgau o asesu opsiynau, ymgynghori, cynllunio, adeiladu a sefydlu ysgolion newydd yn ffurfio rhan o un cynllun cyfansawdd, gydag Arweinydd Prosiect a Rheolwr Prosiect wedi eu hadnabod yn glir i gymryd cyfrifoldeb dros bob cynllun unigol, o'r dechrau i'r diwedd.
- 1.9 Cynlluniau Addysg yw'r rhain ac felly'r Pennaeth Addysg fydd yn Arweinydd Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain y Cyngor, gan osod y cyfeiriad strategol a'r allbynnau disgwyliedig o gynlluniau unigol. Er mwyn sicrhau fod yr holl gynlluniau hyn yn cael eu cyflawni'n amserol, fod adnoddau'n cael eu blaenoriaethu ar draws y Rhaglen, ac i gadw trosolwg ar waith dydd i ddydd y tîm integredig newydd, bydd Uwch Reolwr Eiddo'r Cyngor yn cyflawni'r rôl Uwch Gyflenwr Rhaglen ar gyfer unrhyw gynlluniau fydd yn cael eu cynnwys ym Mand B.

2.0 Ail wedd y Rhaglen Ysgolion Unfed Ganrif ar Hugain (Band B – 2019 hyd at 2026)

- 2.1 Mae'r Llywodraeth nawr yn cyfeirio'i golwg tuag at ail wedd y Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar hugain (Band B), a fydd yn cychwyn yn Ebrill 2019. Derbyniwyd cais gan y Llywodraeth yn gofyn i bob Awdurdod sefydlu eu blaenoriaethau ar fyr rybudd os am sicrhau y byddai arian yn cael ei glustnodi ar ein cyfer gan y Llywodraeth pe baem yn penderfynu parhau gyda materion penodol.
- 2.2 Wrth ofyn am y wybodaeth yma, roedd y Llywodraeth yn cydnabod na fyddai'r un Awdurdod ar hyn o bryd wedi gallu sefydlu'n gadarn pa gynlluniau y maent yn gallu eu cyflawni dros y cyfnod nesa ac na fyddai penderfyniadau mewn lle i fwrw 'mlaen gyda chynlluniau penodol. Ymhellach, roeddent yn cydnabod na fyddai Awdurdodau yn gallu ymrwymo i fod yn cyflawni'r cynlluniau hyn cyn gwneud cryn dipyn o waith mwy manwl ar yr agweddau technegol a'r agweddau addysgiadol ynghlwm i bob cynllun. Anodd iawn fyddai i'r un Awdurdod allu ymrwymo i wneud cyfraniad o 50% tuag at eu rhaglen mor gynnar yn y broses.
- 2.3 Fodd bynnag, er mwyn i'r Llywodraeth allu cynllunio'n ariannol ar gyfer Band B, roedd angen iddynt ddeall pa fath o fuddsoddiad fyddai ei angen i allu cefnogi blaenoriaethau'r Awdurdodau unigol. Roedd cyfarwyddyd clir ynghlwm i'r cais yn nodi na fyddai arian ar gael ar gyfer cynlluniau unigol os na fyddent yn cael eu cynnwys yn rhan o'n rhaglen Band B.
- 2.4 Felly, er nad ydym wedi gwneud unrhyw ymrwymiad o gwbl fel Cyngor i gyflawni'r blaenoriaethau hyn, er mwyn sicrhau na fyddem yn colli'r cyfle pe bai'n dymuno cyflawni cynlluniau cyfalaf o dan y Rhaglen hon dros y 7 mlynedd nesa, bu'n rhaid i'r Adran Addysg gynnal ymarferiad blaenoriaethu a arweiniodd at sefydlu'r blaenoriaethau posib canlynol:

2.5 Gwella adnoddau addysg uwchradd ym Mangor - drwy ddefnyddio'r arian gweddilliol o Fand A, ynghyd â chwblhau ysgol gynradd newydd ym Maesgeirchen, bydd y Cyngor wedi sicrhau fod y ddarpariaeth gynradd (ac eithrio Ysgol yr Eglwys Gatholig - Ysgol Ein Harglwyddes) yn addas ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain (wedi dileu). Wrth ymgynghori'n lleol ar ddyfodol addysg ym Mangor, roedd barn gref nad oedd yr adnoddau uwchradd, yn arbennig yn ysgol Tryfan, yn addas i bwrpas. Mae adeiladau'r ysgol hon o natur draddodiadol iawn a bellach angen addasu neu hyd yn oed ail adeiladu ar raddfa eang os yw am gyrraedd safon ddisgwyliedig ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain. Ar droad y ganrif roedd sefyllfa debyg yn bodoli yn Ysgol Friars ac wrth gwrs mae darpariaeth newydd yno bellach sydd yn golygu fod gwahaniaeth sylweddol yn safon yr Adnoddau ar y ddau safle.

2.6 Ysgol Ein Harglwyddes (Ysgol Eglwys Gatholig) - mae'r adeiladau ar y safle hwn mewn cyflwr gwael iawn ac mae ein harolygon cyflwr wedi adnabod ers blynnyddoedd lawer y byddai angen buddsoddiad sylweddol i'w gwella. Hyd yn oed pe byddem yn buddsoddi, mae'r safle ei hun mewn lleoliad cyfochrog â phriffordd brysur a rheilffordd, mae'n safle cyfyng ac yn anaddas i bwrpas yn yr unfed ganrif ar hugain. Gan mai'r Eglwys Gatholig sydd yn gyfrifol am yr adeiladau hyn, ni fyddai gofyn i'r Cyngor gyfrannu ar gost adnodd newydd. Mae modd i'r Eglwys ddenu cyfraniad o 85% gan y Llywodraeth tuag at y costau adleoli ac maent yn awyddus i fanteisio ar y cyfle yma. Wrth gwrs, plant Gwynedd fydd yn mynychu'r ysgol ac felly mae angen i unrhyw gynllun fyddai'n effeithio arnynt gael ei gynnwys o fewn rhestr blaenoriaethau Cyngor Gwynedd.

2.7 Addysg Ôl 16 - Yn ystod y tymor nesaf, bydd adolygiad annibynnol o'r ddarpariaeth ôl-16 yng Ngwynedd yn mynd rhagddo, gyda ffocws amlwg ar ysgolion Arfon, ble mae disgyblion ôl-16 yn derbyn eu haddysg yn yr ysgolion uwchradd yn hytrach na mewn darpariaeth Coleg trydyddol fel sy'n digwydd yng ngweddill y sir. Bydd yr adolygiad annibynnol yn ymhelaethu ar rinweddau a gwendidau'r ddarpariaeth ar hyn o bryd, ac yn cyflwyno argymhellion ar gyfer modelu'r ddarpariaeth i'r dyfodol. Heb ragdybio unrhyw ganlyniad i'r adolygiad annibynnol, byddai methiant a chynnwys y cynllun hwn yn rhestr flaenoriaethau amlinellol y Cyngor yn golygu y byddem yn colli'r cyfle i wireddu unrhywbeth yn y maes yma ar gyfer pobl ifanc Arfon os mai dyma fyddai canlyniad yr adolygiad annibynnol i'r ddarpariaeth ôl-16 presennol.

2.8 Gwella darpariaeth cynradd yng Nghricieth - mae ein harolygon cyflwr wedi adnabod fod cyflwr adeiladau ysgol Treferthyr yng nghategori C - sy'n golygu fod nifer o ddiffygion sylweddol i'r adeiladwaith angen sylw o fewn y 5 mlynedd nesaf. Ychydig dros 5 mlynedd yn ôl bu gwariant er mwyn ceisio ymestyn oes yr adeiladau am gyfnod. Mae rhannau o'r adeiladau o wneuthuriad coed ac o ansawdd gwael. Bellach mae effaith y gwaith dros dro yn dechrau dirwyn i ben ac mae'n annhebygol y gallwn ymestyn oes yr adeilad ymhellach nag oddeutu 5 mlynedd arall. O beidio â chynllunio nawr ar gyfer datrysiad tymor hir, mae risg uchel o orfod delio gyda sefyllfa frys o fewn y 5 myned nesa.

2.9 Cyflwr/addasrwydd safleoedd unigol - er y gwyddom y bydd sawl gwedd arall o'r rhaglen Ysgolion Unfed ganrif ar hugain yn y dyfodol, mae rhai safleoedd oherwydd eu lleoliad daearyddol, eu maint neu rinweddau unigryw, yn golygu na fyddant yn debygol o fod yn gymwys ar ben eu hunain ar gyfer cynllun i'w gwneud yn addas ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain. Er mwyn ceisio cywiro sefyllfa o'r fath, rydym wedi cynnwys cynllun amlinellol a fyddai'n caniatáu uwchraddio cyflwr ac addasrwydd oddeutu 20-30 o ysgolion gyda'i gilydd dros y saith mlynedd nesa.

3. Ariannu cyfraniad y Cyngor

- 3.1 Mewn byd delfrydol byddem yn dymuno cynnwys nifer o gynlluniau eraill i wella adnoddau ysgolion dros gyfnod Band B. Fodd bynnag, rhaid bod yn effro i'r ffaith mai cyfraniad o 50% fydd y Llywodraeth yn ei gynnig tuag at y rhaglen os fydd ein ceisiadau ac achosion busnes manwl yn llwyddiannus. Bydd gofyn i Gyngor Gwynedd ariannu'r 50% cyfatebol.
- 3.2 Gwybodaeth fras iawn am y cynlluniau unigol sydd ar gael heddiw ac mae amcangyfrifo costau tebygol y cynlluniau uchod yn hynod o anodd gan nad ydym o bell ffordd wedi sefydlu beth yn union fyddai angen ei adeiladu, ar ba safleoedd nac ar gyfer faint o ddisgyblion. Fodd bynnag, er mwyn galluogi'r Llywodraeth i flaen gynllunio, roedd yn rhaid darparu amcangyfrifon bras ac ar sail y wybodaeth sydd i law heddiw, amcangyfrifir y byddai'r gost o wireddu'r cyfan o'r cynlluniau hyn oddeutu £52M. (Cost Ysgol Ein Harglwyddes wedi ei eithrio gan na fydd angen cyfraniad ariannol gan Gyngor Gwynedd).
- 3.3 Golyga hyn y byddai angen i'r Cyngor ymrwymo oddeutu £26M o gyfalaf dros y saith mlynedd nesa, os fyddwn yn dymuno bwrw 'mlaen gyda'r holl gynlluniau posib.
- 3.4 Wrth gwrs mae gan y Cyngor nifer o alwadau eraill ar ei adnoddau cyfalaf prin. Ar hyn o bryd rydym wrthi'n casglu ynghyd yr holl ofynion gwario cyfalaf ar draws adrannau'r Cyngor er mwyn gallu llunio ein Cynllun Rheoli Asedau ar gyfer y 10 mlynedd nesa gan fod ein cynllun presennol yn dod i ben eleni. Mae'n amserol iawn felly i ni ystyried ein gallu i gyflawni'r holl gynlluniau posib ym Mand B wrth bwysu a mesur yn erbyn y gofynion gwario eraill.
- 3.5 Bydd y broses o ystyried beth sy'n flaenoriaeth o ran gwariant cyfalaf wedi ei chwblhau erbyn y Nadolig a bryd hynny byddwn mewn sefyllfa i gadarnhau os ydym yn dymuno ariannu'r holl gynlluniau ym Mand B neu oes galwadau eraill o flaenoriaeth uwch, o gofio mai swm cyfyngedig o gyfalaf fydd ar gael dros y cyfnod dan sylw.

Y Swyddog Monitro:

Fe nodir yn yr adroddiad fod gofynion y Llywodraeth yn ein gyrru at sefydlu blaenoriaethau cychwynnol er gwarchod sefyllfa'r awdurdod. Mae'r argymhellion yn briodol yn y cyd-destun yma.

Y Pennaeth Cyllid:

Mae'n glir o'r adroddiad nad yw amseru cais Llywodraeth Cymru am wybodaeth yn cydweddu ag amserlen datblygu Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor. Y Cynllun hwnnw fydd y cyfle i roi amcangyfrifon yn eu lle, a blaenoriaethu holl anghenion y Cyngor am adnoddau cyfalaf prin.

Mae'r blaenoriaethau sydd wedi eu hamlinellu yn yr adroddiad yn rhesymol ac maent yn gyson â'r ddealltwriaeth am gyflwr adeiladau presennol, a gyda'r ymwybyddiaeth am yr angen i ddatblygu asedau lle bydd pwysau am hynny yn y dyfodol. Rwyf felly'n gefnogol i'r penderfyniad a geisir.

Atodiadau

Dim